

VELIKA LJUDSKA IN DEMOKRATIČNA SILA NA PREDNOSTNEM POLOŽAJU V BORBI ZA PRENOVITEV DRŽAVE

Setnajstdnevnik - Quindicinale

Abbon. postale - Gruppo 11/71

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Leto XXX. - Štev. 14

T R S T - 10. novembra 1978

200 lir

STOPI V VRSTE KPI

PISMO BENEŠKIH SLOVENCEV

Slovenska društva v videmski pokrajini so poslala naslednje pismo predsedniku posebne vladne komisije za vprašanja Slovencev in v vednost tudi predsedniku vlade:

Predstavniki vseh slovenskih organizacij v videmski pokrajini so se dne 9. oktobra sestali na sedežu kulturnega društva Ivan Trinko, da bi enotno ocenili način in rezultate ministrske ankete v občinah, kjer živijo Slovenci. Sestanka so se udeležili občinski svetovanci, upravitelji in voditelji demokratičnih strank iz Čedadu, Nađiških dolin, Terske doline, Rezije in Kanalske doline.

Po preučitvi dejstev in dokumentov so organizacije soglasno ocenile celotno anketo za odločno negativno in sklenile, da seznanijo javnost s svojo oceno prek tega pisma predsedniku posebne komisije pri predsedstvu vlade za preučevanje vprašanj Slovencev v Italiji.

Glede izbire anketne pole kot edinega raziskovalnega sredstva, slovenske organizacije protestirajo, ker jih posebna komisija za vprašanja slovenske manjšine ni vprašala za mnenje, kot se tudi ni posvetovala s slovenskimi upravitelji ter z izvoljenimi in s političnimi predstavniki Slovencev videmske pokrajine.

Kljub objektivnim pogojem, zaradi katerih je uveljavitev člena 6 republiške ustave o zaščiti jezikovnih manjšin dolžnostna in neodložljiva, je iz anketne pole predsedstva vlade mogoče razbrati, da je zaščita vprašljiva, podvržena anketam in odločbam izvoljenih

svetov o «zahtevi skupin, da se jih ima za različne» ali o «želji po posebnih oblikah zaščite».

Videmska pokrajinska konferenca o etničnih in jezikovnih skupnostih, na kateri so sodelovale krajevne ustanove, stranke in kulturna društva iz vse Furlanije, je dokazala, kako je nujno in uместno, da se izvaja člen 6 ustave v korist celotne slovenske narodnostne skupnosti (in torej z razširitvijo zaščite na tisti del manjšine, ki živi v Beneški Sloveniji). Konferenca je nadalje dokazala, kolikšna je raven politične zavesti pri Slovencih.

Načela, ki jih povsem priznava slovenske in furlanske demokratične sile, je osvojila tudi videmska Cerkev. Omeniti gre zlasti 9. januar 1977. leta, ko se je nadškof Battisti med množično manifestacijo v Čedadu oprostil Slovincem «zaradi premajhnega razumevanja», ki ga je Cerkev pokazala za njihove pravice v preteklosti, obenem pa poročal tudi o odloku o branju maše v slovenščini.

Za drugačno usmeritev ankete bi vprašalna pola morala imeti vsaj uvod, v katerem bi tolmačili zaščito kot dejanje, s katerim bi italijanska republika hotela bolj ovrednotiti svoje «človeško bogastvo» vključno s slovenskim, ki mora imeti pravo mesto v državi.

Anketna pola bi se morala nanašati le na način uresničevanja zaščite, da bi komisija lahko zbrala gradivo za ukrepe, ki so zaradi gospodarskega, družbenega in kulturnega razkroja najnujnejši, ne da bi ob tem prezrli načela globalne zakonske zaščite.

Ob preučevanju gradiva v zvezi z anketno polo so se slovenske organizacije seznanile z zaupno okrožnico pokrajinskega odbora Kršćanske demokracije z datumom Videm, 24. avgusta 1978 in s podpisoma senatorja Beorchie ter pokrajinskega tajnika, senatorja Torosa, naslovljeno županom, upraviteljem in političnim tajnikom stranke.

V okrožnici, kot že v strankinem dokumentu z dne 20. 2. 1978, je slovenska narodnostna skupnost ocenjena kot skupek med seboj ločenih skupin, ki so, v okviru neke občine, izraz «določenih odnosov človek - okolje». Pri teh odnosih je treba preprečiti medsebojni in zunanji vpliv drugih Slovencev, da se preprečijo «zunanji posegi, ki so vselej škodljivi za izvirne vrednote krajevnih kultur».

Politika, ki teži k osamljanju Slovencev videmske pokrajine in njihovemu ločevanju od celotne slovenske narodnostne skupnosti v deželi Furlaniji - Julijski krajini, ne more imeti drugih ciljev kot tistega, da pusti skupnost nezaščiten pred asimilacijo, da ohrani kulturno nepismenost, preprečuje dožemanje lastne kulture ter svobodno obiskovanje šol, kulturnih in univerzitetnih ustanov v deželi.

Ta «zamiseln» «spontane» skupnosti, ki naj bi se ohranjala kot ekološka vrednota, ki jo pisci dokumentov želijo uveljaviti v Beneški Sloveniji, je samo kritje za načrtne ideološke predsodke na protislovenski osnovi, ki temeljijo na sorodnih političnih izhodiščih, kakršne je pred kratkim izrazila «Lista za Trst» glede Krasa.

Pismo beneških Slovencev

Omenjena zaupna okrožnica KD je hud zunanji poseg, saj ne spodbuja samo občin, naj zavzemajo sorodno stališče, pač pa izrecno opominja na «delikatnost» vprašanja «o volji, da se Slovenci upoštevajo kot različna etnična skupnost» in daje navodila za reduktivno reševanje problema.

Celotno jezikovno stvarnost v videmski pokrajini ponazorjujejo z uporabo izrazov o «krajevni govoric» v posameznih občinah, «včasih različno tudi v okviru posameznih občin» in jo je «mogoče tudi asimilirati uradnemu jeziku» z zaključkom, da se lahko potrdi volja po ohranitvi vsakršnega razlikujočega se elementa in značilnost manjše skupnosti.

Analiza odgovorov dokazuje, da «vnaprej pripravljene osnutke», ki so ga osvojili v številnih dokumentih, predstavlja objektivno omejitve avtonomije občinskih svetov. Na področju, ki je že desetletja občutljivo, toda v negativnem smislu, za vsa etnična in jezikovna vprašanja, je posebni namig na delikatnost vprašanja v pismu, ki ga je videmski prefekt naslovil županom, izzvenel nujno omejevalno.

V zvezi z odgovori občinskih svetov so predstavniki slovenskih organizacij ugotovili, da so nekateri razpravljali o teh vprašanjih zelo površno brez sprejemanja informacij, predlogov ali stališč svetovalskih manjšin.

Rezultat so bili enolični odgovori, sestavljeni na osnovi vnaprej določenih smernic, ki ne odražajo stvarnosti. Samo v nekaterih primerih je bila razprava poglobljena in je obrodila objektivne rezultate ter je privedla do sprejemanja pomembnih spoznavnih elementov. To je primer občinskega sveta v Špetru Slovenov, ki se je potrudil in izglasoval enoten dokument kljub temu, da se je znašel pred dvema popolnoma nasprotujočima si dokumentoma.

Nekateri občine, katerih upravitelji se niso čutili vezane na uradna stališča strank, so premišljeno odgovorili v skladu s takojšnjimi potrebami Slovencev videmske pokrajine in so svetovali uvedbo slovenskega pouka ter okrepitev kulturnih društev.

Celotna slika odgovorov občin pa je zelo protislovna: opaziti je jezikovne analize (ki so včasih o troške) in nakazovanje organiziranih teženj k jezikovni zaščiti, ki se protislovno izražajo od občine do občine, medtem ko je znano, da gre za sosednja območja, ki so z vseh vidikov povsem homogena. To pomeni, da so politično

tolmačili stvarnost, ki jo najbolje in najbolj podrobno ponazoruje obsežno gradivo konference videmske pokrajine.

Ker niso vse občine ponazorile zahtev slovenskih organizacij, le-te s pričujočim pismom poudarjajo lastne zahteve, ki so v skladu z zakonskimi osnutki, ki so bili predloženi parlamentu, z izjavami predsednika deželnega odbora avtonomne dežele Furlanije - Julijske krajine in z «Listino o pravicah», ki so jo Slovenci videmske pokrajine že predstavili javnosti. Kulturna društva želijo, da jih komisija zasliši kot temeljne kulturne organizacije in pobudnike enotne razprave o vprašanjih slovenske manjšine.

Slovenske organizacije skupno z upravitelji, občinskimi svetovalci in odgovornimi voditelji demokratičnih strank izražajo pripravljenost na srečanje s posebno komisijo pri predsedstvu vlade, ki je zadolžena za preučevanje vprašanj Slovencev v Italiji.

Čedad, 3. novembra 1978

**Združenje beneških umetnikov
Center za kulturne raziskave —
Bardo
Beneško gledališče
Beneško planinsko društvo
Zveza beneških žena
Duhovniki skupine «DOM»
Kulturno društvo «Lepi vrh» —
Ukve
Rezijanska folklorna skupina
Uredništvo «Dom» — Štoblank
Združenje slovenskih emigrantov
iz Beneške Slovenije
Študijski center «Nediža» — Špet
ter Slovenov
Kulturno društvo «Ivan Trinko» —
Čedad
Kulturno društvo «Rečan» — Ljesa
Kulturno društvo «Naše vasi» —
Tipana
Uredništvo «Novi Matajur» —
Čedad
Kulturni krožek «Planinka» —
Kanalska dolina**

PRISPEVKI

Sekcija KPI Opčine izreka globoko sožalje tovarišu Marcelu Vidal ob izgubi svojega očeta in tovarišu Stanotu Vacliku ob izgubi svoje žene.

V spomin pokojnih daruje sekcija KPI Opčine 10.000 lir, Tončka Vidav od Banov pa 5.000 lir.

Ivanka Wilhelm z Opčin je namesto cvetja na grob svojega brata Alberta, ki je padel med NOB in je pokopan v Borincih v Srbiji, darovala 10.000 lir za sklad DELA.

Vsem darovalcem iskrena hvala.

V SPOMIN

JANEZ PURIČ

Umril je tovariš Janez Purič iz Repna. Dopolnil je 80 let življenja.

Življenjska pot pokojnega tovariša je bila, lahko rečemo, vseskozi naporna.

Med prvo svetovno vojno je bil kot avstrijski vojak zajet od Rusov. Več let je živel v Ukrajini, kjer so prav tedaj divjali hudi boji interventistov. O dogodkih, ki jim je bil priča, je mnogokrat pripovedoval svojim delovnim tovarišem. Ostal je neomajen pristaš revolucionarnih idej.

Septembra 1943 so tovariša Puriča aretirali nacisti. Skupaj z nekaterimi drugimi vaščani so ga odpeljali v Nemčijo, odkoder se je vrnil šele avgusta 1945. Leta 1963 se je vpisal v KPI, katere član je ostal do konca svojega življenja.

IVAN SFILIGOJ

Po dolgi in mučni bolezni je dne 1. novembra t.l. priminil tovariš Ivan Sfiligoj iz Trsta. Dočakal je častitljivo starost — 88 let. Tudi njegova življenjska pot je bila izredno naporna. Med prvo svetovno vojno je kot avstrijski vojak prišel v ujetništvo. Več let je ostal v Rusiji, kjer je doživel tudi prevrat in oktobrsko revolucijo. O revolucionarnih dogodkih je vselej rad pripovedoval svojcem in znancem. Živo mu je ostalo v spominu zlasti neko zborovanje, na katerem je govoril Lenin. Tudi tov. Sfiligoj je ostal neomajno zvest idejam oktobrsko revolucije.

Po vrnitvi iz vojnega ujetništva se je tovariš Sfiligoj zaposlil v škedenjski železarni.

Pokojna tovariša bomo ohranili v svetlem spominu.

Za dejansko zaščito narave na Krasu jamčijo le predstavništva Kraševcev

Odgovor predsednika kraške gorske skupnosti podpredsedniku deželnega odbora Coloniju

Glede na stališča in namene, ki jih je izrekel novi deželni odbornik za proračun in načrtovanje Coloni v intervjuju tržaškemu italijanskemu dnevniku v zvezi z reševanjem ekoloških vprašanj in zaščite naravnega okolja, s posebnim poudarkom glede našega Krasa, je predsednik upravnega odbora kraške gorske skupnosti Miloš Budin dal naslednjo izjavo:

V torek, 31. oktobra 1978 smo v krajevnem italijanskem dnevniku brali intervju s podpredsednikom deželnega odbora S. Colonijem, ki vodi tudi odborništvo za načrtovanje in proračun. V pogovoru s časnikarji seznanja odbornik Coloni javnost s pobudami deželne uprave na področju ambientalne zaščite in pojasni, da je to delo koordinirano med štirimi obmejnimi deželami (Furlanija - Julijska krajina, Slovenija, Hrvaška in Koroška). Vsekakor gre pozitivno ocenjevati dejstvo, da se za problematiko, kot so infrastrukture, naravni parki in rezervati ter turistične cone, koordinira načrtovanje na tem mednarodnem nivoju v korist celotnega zainteresiranega teritorija.

Drugače pa gre ocenjevati novico, za katero zvezo v intervjuju, da je deželna uprava ponovno potegnila iz predala zaprašeni načrt za "Ustanovo za zaščito Krasa", ki jo predvideva zakon Belci št. 442 iz junija 1971. Ta načrt namerava deželna uprava uresničiti, po besedah odbornika Colonija, "naglo in z odločnostjo"! Naravnost presenetljiv pa je odbornik tam, kjer poziva kraško gorsko skupnost in občinske uprave, naj jih vodi "zdrava pamet" (buon senso), da bo lahko ta načrt čimprej sprejet in apliciran.

K temu nekaj pripomb.

Odborniku Coloniju je prav gotovo Kras pri srcu drugače kot magnatom Liste za Trst, ki jih povezuje s Krasom edinole to, da si z njim demagoško polnijo usta in da so si zradili na njem razkošno vilo z elegantnim vrtom. Odborniku Coloniju je, nasprotno, prav gotovo pri srcu, poleg kraških naravnih lepot, tudi kraško prebivalstvo; ravno tako tudi dobro ve, da ima kraški človek svoje predstavništvo v občinskih upravah in v kraški gorski skupnosti, zaradi česar ne potrebuje, poleg teh, nobene druge ustanove, ki bi upravljala njegov teritorij.

To je pred leti javno povedalo kraško prebivalstvo. Pred približno dvema letoma pa so na srečanjih s pristojno deželno komisijo občinske uprave, kraška gorska skupnost, pokrajina, stranke in druge zainteresirane ustanove in organizacije v

veliki večini to potrdile in poudarile, da je za upravljanje kraških naravnih značilnosti pristojna prav kraška gorska skupnost in to tudi po državnem zakonu št. 1102 iz decembra 1971, s katerim so bile gorske skupnosti ustanovljene. Dejansko je bilo tako načelo sprejeto tudi v dekretu predsednika republike št. 616, ki predvideva neposredno udeležbo gorskih skupnosti pri upravljanju naravnih parkov in rezervatov v Italiji. Omenjeni dekret sicer ne velja za deželo s posebnim statutom, veljati pa bi morala demokratična načela tega zakona tudi za našo deželo. Tudi v Furlaniji-Julijski krajini je bil sicer pod pritiskom demokratičnih sil storjen korak naprej z zakonom št. 44 iz leta 1978, s katerim so bile ukinjene "Ustanove za bonifikacijo hribovitih področij". Demokratizacija oziroma decentralizacija italijanskega sistema javne uprave gre v smeri odpravljanja nepotrebnih ustanov, med katerimi nima ljudstvo demokratičnega nadzorstva, in predajanja pristojnosti krajevnim javnim

upravam, ki jih državljani posredno ali neposredno izvolijo!

Anahronistično in v nasprotju s težnjami po demokratizaciji bi bilo ustanavljati danes posebno ustanovo za kraške rezervate. Načela, ki jih je glede tega vprašanja že večkrat izrazilo zainteresirano prebivalstvo, tudi preko svojih različnih predstavništev, ostanejo še vedno v veljavi: zaščito Krasa je treba pojmovati "aktivno", to je v luči družbeno gospodarskega razvoja teritorija, pri čemer mora biti kraško prebivalstvo neposredno soudeleženo; pristojnosti za zaščito pa grejo kraški gorski skupnosti in odvečno ter nedemokratično bi bilo ustanavljati v vrha posebno avtonomno ustanovo, tujo našemu človeku. Edino ta "zdrava pamet" vodi občinske uprave in kraško gorsko skupnost.

Na koncu pa še zadnja skromna pripomba odborniku Coloniju.

Če bi deželna uprava "naglo in z odločnostjo", kot namerava za Ustanovo za kraške rezervate, odobrila statut kraške gorske skupnosti, kar pričakujemo že dve leti, bi storila Krasu veliko večjo uslugo...

Za upravni odbor
kraške gorske skupnosti
predsednik MILOŠ BUDIN

ODPRTO PISMO PREDSEDNIKOV RAJONSKIH SVETOV

Predsedniki rajonskih svetov iz vrst KPI za Zahodni Kras, Rojan-Barkovlje in pri Sv. Jakobu menijo, da je treba pred županom, občinsko upravo in javnostjo sprožiti vprašanje usode novih upravnih teles, ki jim prvi člen državnega zakona št. 278 nalaga "pospeševanje ljudske udeležbe pri upravi krajevnih skupnosti".

Upravičeno smemo trditi, da si mnogi občani in mnoga društva — zlasti tista, ki se potegujejo za razreševanje težav pri osnovnih družbenih plasteh — veliko obetajo od teh novih teles, kajti posebej zaupajo v neposredno razmerje med upravitelji in upravljanji kot tudi v možnost soodlašanja pri upravi javnega premoženja in oskrbe.

Ali razmere, ki vladajo v rajonskih svetih cele štiri mesece po volitvah, utegnejo to pričakovanje hudo omajati. Po čezmernem čakanju na njihovo umestitev — po zakonu določen rok se je bil že davno iztekel — so rajonski sveti izpričali visok čut odgovornosti: v kratkem so izdelali stvarne in obvezujoče načrte in izpolnili svoj delovni ustroj z izvolitvijo predsednikov in z imenovanjem delovnih komisij. Ali občinska uprava jim onemogoča izpolnjevanje pretežnega dela njihovih nalog.

Občinska uprava namreč še ni poskrbela, da bi izvoljene predsednike sklicala na posvet; ni sprožila postopka, da bi rajonskim svetom odmerila po zakonu določeno oblast "glede vzdrževanja javnih del, zakonite uporabe in uprave javnega premoženja in oskrbe v rajonskem merilu" pa tudi segla ni po najmanjši preureditvi in prepotrebnih odredbi, ki naj zagotovi delovanje rajonskih svetov samih. Še več, napovedala je in vstavila nove ovire, tako na primer izrecno spraševanje po tolmaču za slovenščino in nujnost zgolj samostojnega raznašanja tiskovnih sporočil rajonskih svetov.

Glede gmotnih razmer pa velja pripomniti, da so rajonski sveti brez slehernih finančnih sredstev, ker še ni izpolnjen 29. člen pravilnika, zato ne morejo niti tiskati lepakov, da bi občane obveščali o svojih pobudah!

Skrb za ogrožen ugled teh pomembnih teles nam predsednikom prvega, tretjega in desetega rajonskega sveta narekuje, da iztirjamo od občinske uprave nemudno sklicanje posveta dvanajstih predsednikov zato da ob upoštevanju njihovih mnenj izdela vrsto začetnih ukrepov. Hkrati spodbujajo k skorajšnjemu sklicanju posebne občinske komisije za decentralizacijo.

Nekdanja stvarnost v popolnoma drugi luči

Včerajšnji Trst

na krmilu sodobnosti

Kaj družijo politične grupacije, kot so radikalci, lista za Trst in fašisti?

Zaščitnik Trsta je Sv. Just. In ker so Tržičani zelo muzikaličen živelj, je nastala zelo simbolistična pesem, v kateri se Sv. Just opisuje kot tat kokoši. Na tem mestu ni toliko pomembno, če so kokoši jugoslovanski kupci, ampak dejstvo, da so se »tativi« v luči zaščite lastnih interesov organizirali tudi na političnem področju: v okviru konglomerata, imenovanem »Lista za Trst«. Poskušajmo zatorej najprej nekoliko bolj podrobno razčleniti osnovne sestavne dele te »nestrankarske«, vendar politične (kakor se sami opredeljujejo) skupine. Že površen pogled nam odkrije dva elementa: »Lista za Trst« je sestavljena iz treh osnovnih frakcij, na »ideološkem« planu pa opazimo nenavadno združnost prostozidarstva in katolicizma škofa (bivšega) Santina.

Tri osnovne struje bi lahko takole opisali: prvo bi lahko opredelili kot manjšino, ki bi bila pripravljena takoj sodelovati s komunisti ter sprejeti strategijo radikalca Giacinta (Marca) Pannelle. Sestaviti občinski odbor iz predstavnikov »Liste za Trst«, komunistov, radikalcev in, če bi seveda privolili ostalih levih strank. Namen takšne sestave je formiranje enotne fronte zoper krščansko demokracijo. Ta manjšina je menila, da bi morala župansko mesto prevzeti Aurelia Gruber-Benco, ki ima zaradi poprejšnje politične dejavnosti največ možnosti za vzpostavitev konkretnjših

stikov s komunisti. Tega mnenja sta na primer Perco in Tassinari – pa tudi radikalec Pannella. Vemo, da so pred balotazo radikalci glasovali za Gruber-Bencovo in da je samo strah pred demokrščanskim kandidatom Stopperjem vodil radikalce v volitev Cecovinija. Vendar je radikalni prvak takoj dodal, da bodo zagovorniki »Liste za Trst« le toliko časa, dokler bo leta nasprotovala krščanski demokraciji. Prav gotovo je hotel opozoriti Cecovinija, naj čimprej »pozabi« na kakršenkoli poizkus ustvarjanja »zgodovinskega kompromisa à la Trieste«.

Drugo strujo bi lahko mirno opredelili kot desničarsko, saj so jo mnogi opredelili kot smer industrija Giorgia Irnerija. Dejanski namen te struje je opredelil Irneri sam, ko je dejal, »da ima gibanje izključno prehoden značaj ter da je bolj nekakšna oblika štafete, ki se bo prej ali slej pridružila krščanski demokraciji. Vendar se bo to zgodilo šele tedaj, ko bodo vodstvo prevzele druge osebe, jasno nagnjene k konservativizmu«. Torej ljudje, ki se ne bi strinjali z blagim reformizmom Alda Mora in Benigna Zaccagninija. Ta struja, ki poleg tega predstavlja večino znotraj »Liste za Trst«, bi vsekakor hotela sporazum z KD, vendar bi morala slednja zamenjati vodstvo ter kandidata za župansko mesto (KD bi sicer obdržala mesto župana, vendar bi ta moral biti tako imenovani neodvisni kandidat).

In ne nazadnje velja opozoriti na frakcijo bivšega socialista Giannija Giuricina, katerega politično mišljenje je v bistvu identično z mišljenjem nosilca struje znotraj PSI »Presenza socialista«, Giacomom Mancinijem. Z idejo o formiranju »nujnostne vlade«, ki prav tako predstavlja obliko zmanjševanja hegemonije KD, v veliki meri nasprotuje »liniji Irneri« in od katere se tudi počasi distancira. »Nujnostna vlada« pomeni, naj v procesu odločanja sodelujejo vse stranke, razen neofašistov seveda.

Kdo je »narodni sovražnik št. 3«

Korak naprej v prikazovanju številnih nasprotij, ki družijo predstavnike »Liste za Trst«, bomo storili, če se za kratek čas pomudimo pri elementu prostozidarstva, ki ga poseeblja trenutni tržaški župan Manlio Cecovini. Prostozidarji so navadno ljudje, katerih ideali temelje na zelo splošnih principih, kot so: izkoreninjenje prero-

kov, samoizpolnjevanje preko spoznavanja lastnih vrlin in slabosti, pravičnost in enakost med ljudmi itd. Prostozidarji so izšli iz vrst liberalne inteligence, katere so združevali, poleg skupnega interesa in medsebojne pomoči, predvsem antiklerikalizem in določene ideje o demokraciji in zakonitosti. Prostozidarji niso nikoli (vključno s Cecovinijem) organizirali odprte borbene organizacije (stranke), ampak poskušajo svoje interese uveljaviti preko različnih poti vplivanja in pritiska. Prav zaradi teh dveh elementov moramo imeti Cecovinija za »duhovnega« očeta t.im. »komiteja desetih«, iz katerega se je pozneje oblikovala grupacija »Lista za Trst«.

Do te točke je spravljivost med programom »Liste za Trst« in idejami prostozidarstva razumljiva in povsem logična. Svojevrvsten paradoks pa postane tedaj, ko povežemo na primer Cecovinijevo izvolitev za tržaškega župana s podporo, ki si mu jo nudili fašistični poslanci. Prostozidarji so bili namreč tako med fašizmom kot po vojni pri fašistih zapisani kot »narodni sovražnik št. 3«. To je prav gotovo pomemben pokazatelj počasne, vendar konstantne transformacije »Liste za Trst« v strankarsko grupacijo sui generis, v kateri ideje prostozidarstva nadomeščajo ideje makijavelizma.

Po vsem tem si velja zastaviti nadvse pomembno vprašanje: kaj je tisto, kar družijo tako heterogene politične grupacije, kot so radikalci, lista za Trst in fašisti? Res je sicer, da je srž njihove zveze nasprotovanje osimskemu sporazumu (konkretno je prosti industrijski coni) in zatorej tudi nasprotovanje Jugoslaviji ter uveljavitvi narodnostnih pravic slovenske etnične skupnosti. Vendar stvari kljub temu ni mogoče posploševati, kajti med temi silami le obstajajo nekatere bistvene razlike. Vzemimo na primer vprašanje uveljavljanja pravic slovenske manjšine v Italiji oziroma konkretno, zahtevo slovenskih svetovalcev v tržaškem občinskem svetu o enakopravnosti rabi slovenščine. Kakor je znano zahteva ni bila zavržena z glasovi radikalcev ali »Liste za Trst«, ampak z glasovi fašistov in krščanskih demokratov. Zanimivo je, da so Pannellovi radikalci v okviru njihovega boja za dejansko vsedravnost uresničitev 6. člena republiške ustave glasovali za odobritev predloga, medtem ko so se predstavniki »Liste za Trst« glasovno vzdržali. Zadržanost »liste« pri tem vprašanju še zdaleč ne pomeni, da so d-

ODPRTO PISMO

(Nadaljevanje s 3. strani)

Nazadnje vabijo rajonske svete, njihove predsednike, politične sile, občane in združenja, ki se v njih prepoznajo, naj te terjatve podprejo, da bodo rajonski sveti lahko uspešno izpolnjevali pomembne naloge, zaradi katerih so nastali.

Trst, 4. novembra 1978

Podpisani:

SLAVOLJUB ŠTOKA
predsednik rajonskega sveta
za Zahodni Kras
DENNIS VISIOLI
predsednik rajonskega sveta
Rojan – Barkovlje
SILAVNO MINKUSCH
rajonskega sveta
pri Sv. Jakobu

tega vprašanja apatični, ampak pomeni izraz tipične tržaške miselnosti o »reševanju slovenskega vprašanja v Trstu«.

Preden nekoliko podrobneje spregovorimo o tem fenomenu, bi veljalo navesti zanimiv dogodek izpred trinajstih let, ki bo osvetlil sedanje tržaško stanje iz do sedaj skoraj neznanega zornega kota. Mislimo predvsem na vsebino sestanka »Ente del porto Industriale di Trieste« z dne 15. julija 1965. Na tem sestanku izvršnega komiteja, katerega podpredsednik je bil Cecovini, so vsi člani menili, da je edina rešitev za propadajoči Trst oblikovanje »nove industrijske cone na kraški planoti«. Cona naj bi po tedanjih ocenah obsegala 360 hektarov in bi bila postavljena na terenih v občinah Trst, Zgonik in Repentabor. Stroški bi po tedanjih ocenah znašali 5 milijard lir, od katerih bi levji delež odpadel na ustrezno ureditev voda in odplak. Že tedaj so vsi poudarili, da je potrebno, v luči zaščite Krasa, postaviti takšno industrijo, ki ne bo onesnaževala okolice. Danes, 13 let po tej iniciativi, se nam tržaška stvarnost kaže v popolnoma drugi luči. Čeprav je vzrokov za to spremembo prav gotovo več, je eden izmed bistvenih v internacionalizaciji proste industrijske cone, v kateri bi tržaški kapital imel mnogo manj dobička kot tedaj, če bi bila industrijska cona »narodnostnega« značaja.

Kapital — siva eminenca

Torej, dejansko sivo eminenco nastanka in obstoja »Liste za Trst« predstavlja tržaški kapital, katerega glavni predstavniki so tudi najjemenitnejši zagovorniki programa »Liste za Trst«, če omenimo samo predsednika družbe Lloyd Adriatico Giorgia Imerija ter največjega tržaškega mogotca Hausbrandta. Na »duhovnem« področju pa ne gre prezreti zelo intenzivnega delovanja bivšega škofa Santina. Kaže pa, da predstavljajo njegova zadnja politična prizadevanja njegov politični »swan song«, če seveda privolimo v trditev, da so najnovejše spremembe v vodstvu katoliške liste »Vita nuova« dovolj trden pokazatelj nove usmeritve znotraj tržaške katoliške duhovščine.

Sedaj pa o tipični tržaški miselnosti o »reševanju slovenskega vprašanja v Trstu«. In kar pri obravnavanju te tematike ne gre prezreti, je dejstvo, da je ta problematika temeljni kamen, ki je fašistom resnično omogočil izjavo: »(...) naš program se s programom »Liste za Trst« ujema 90 %.« O tej tematiki beremo v volilnem razglasu MSI-DN tole: »Vpeljevanje izključno jugoslovanske industrije (v prosti industrijski coni, op. p.) ne bo samo porušilo etničnega ravnotežja, ampak bo jugoslovanski industriji omogočilo, da bo, zaradi cenejše delovne sile, uspešno konkurirala italijanski v okviru EGS. Zatorej pomeni program lakote in emigracije za vso pokrajino«. Povezava med programom »Liste za Trst« in MSI-DN bo postala več kot očitna, ko bomo navedli trditve Gruber-Bencove: »Menim, da je gospodarski del osimškega sporazuma škodljiv miru med sosednjima državama... ker ruši njuno gospo-

darsko, narodnostno in ekološko ravnotežje v mejnem prostoru in ker ogroža mesto Trst in njegovo prebivalstvo, tako italijansko kot slovensko«.

Strah pred »invazijo Slovanov«

Če želimo dejansko poznati tržaško miselnost do slovenskega vprašanja, potem moramo poznati predvsem dva momenta: najprej strah Tržačanov pred »invazijo Slovanov«. Kajti sinteza vseh izrazov, ki se pojavljajo v besednjaku nostalgичnega dela Trsta (kot na primer balkanizacija, poslovanje, libanonizacija, evropski svet, itd.) bi bila naslednja: kljub vsemu nezadovoljstvu, ki so ga Tržačani izražali do bivših gospodarjev (Avstrijcev) in ki ga danes kažejo do rimskih oblasti, si Trst omišlja, da jim prava nevarnost preti iz slovenskega sveta. Takšno prepričanje je vzbudilo v Tržačanih »živalski nagon o grozeči nevarnosti« (J. Milič), kajti »mitlevropska civilizacija«, v okviru katere danes skušajo iskati del lastne identitete tržaški avtonomisti, naj ne bi poznala izrazov nesvoboda in podrejanje okolice. Jasno je, da ti izrazi veljajo samo v odnosih med »civiliziranimi«. Žal pa je v tej »mitlevropski civilizaciji« več relacij, v katerih imajo visokoleteči izrazi zgolj demagoški značaj. Med te relacije gre vsekakor šteti tudi odnos med mestom, kot nosilcem vsestranskega razvoja, in njegovim širšim zaledjem, ki je zgolj sekundarnega pomena. Če vse to povežemo s težnjo po »neki nacionalni čistosti« (mesto je pač reprezentant večinskega naroda) ter vse te komponente apliciramo na primeru Trsta, nam postane druga značilnost »specifične trža-

ške miselnosti o reševanju slovenskega vprašanja« jasna. Ker se obstoja Slovencev ne da zanikati, je treba vse storiti, da bi ostali tam, kjer so: v tržaškem zaledju, z vsemi posledicami, ki iz takšnega položaja izhajajo, medtem ko naj ostane (oziroma bolje, postane) Trst »nacionalno čist«.

Ko smo tako zapisali nekatere elemente politične strategije »Liste za Trst«, gre na kratko spregovoriti še o tako imenovani politični taktiki te grupacije. In ker je »Lista za Trst« dokaj apatična do vsakdanjih, navidezno drobnih problemov Trsta ter izključno orientirana na izpolnjevanje »velikih« dejanj, je jasno, da je bila celotna njihova taktika orientirana na prihod medparlamentarne komisije za uresničevanje osimških sporazumov. V tej luči gre razumeti tudi ponovno izvolitev Cecovinija za tržaškega župana, ki je nastopila ob tihi podpori krščanske demokracije, ter sestavo manjšinskega občinskega odbora. Tako formuliran politični vrh naj bi bil edini glasnik želja celotnega tržaškega prebivalstva.

Znano je, da jim nemara ni uspela, kajti mnenje komisije po obisku v Trstu je jasno: prosto industrijsko cono je treba realizirati. Sedaj moramo torej počakati samo še na to, da bo to mučno obdobje najnovejše tržaške zgodovine za nami. Na to pa ne bo treba dolgo čakati, saj se dan sprejemanja občinskega proračuna hitro bliža in to je v Italiji navadno trenutek, ko padajo tudi trdnejše vlade, kot je v tem trenutku tržaška.

Miran Komac

DELO - Ljubljana, 4.11.1978

Pereče vprašanje državnih otroških vrtcev je treba nujno rešiti!

Poziv ministrstvu, naj zagotovi redno delovanje vrtcev

»Učno in neučno osebje državnih otroških vrtcev, starši, predstavniki političnih strank, konfederalni šolski sindikati in Sindikat slovenske šole ter slovenskega javnost zbrana na zborovanju dne 7.11.1978 opozarjamo na nevarno stanje državnih otroških vrtcev zaradi neizvajanja zakona 463 na Tržaškem. Obenem opozarjamo spoštovano ministrstvo, da se poleg omenjenega zakona kršijo tudi zakoni za globalno zaščito slovenske manjšine na Tržaškem. Zato pozivamo ministrstvo, naj s takojšnjimi ukrepi zagotovi redno delovanje vrtcev po zakonu 463«. Tako se glasi brzojavka, ki so jo z množičnega zborovanja, ki je bilo na Opčinah, naslovili na ministra za javno šolstvo.

Na omenjenem zborovanju so obsežno razpravljali o položaju v otroških vrtcih in

ožigosali zlasti hudo diskriminacijo slovenskih vrtcev. Otroški vrtci, ki so nekoč spadali pod upravo ustanove ONAIRC, spadajo sedaj pod državno upravo. Zakon določa, da morata biti v vsakem vrtcu nameščeni dve učiteljici, da se omogoči pouk od jutra do popoldneva. Toda določilo zakona se ne izvaja. Vrtci so odprti samo dopoldne. Krivdo za sedanje stanje nosi tržaško šolsko skrbništvo, ker ni pravočasno izpolnilo določenih birokratskih zadev. Prepozno je bila namreč odposlana pristojnemu ministrstvu ustrežna prošnja.

Očitno je, da bi zamudo lahko nadoknadili in če bi pristojni organi imeli politično voljo, bi to tudi storili. Toda ravno tega, to je politične volje - ni.

Akcije za rešitev vprašanja otroških vrtcev se bodo nadaljevale.

Lenin govori na Rdečem trgu v Moskvi

Navdih oktobra

Veliki zgodovinski preobrat pred 61. leti v Petrogradu, ko je ruski proletariat pod vodstvom boljševiške partije in Leninovega revolucionarnega genija zrušil družbenoekonomsko ureditev stare predrevolucijske Rusije ter vso oblast prenesel na sovjete delavskih, kmečkih in vojaških odposlancev, je označil začetek uresničevanja idealov svobode magičnih sil socializma. Brezpravne delavske in kmečke množice, vključene v spone zakonov družbenih nasprotij in spopadov, ki jih je vodila Leninova zgodovinska misel, so zmagovito izbojevale prvo socialistično revolucijo, raztrgale verige suženjstva ter ustvarile prvo državo delavcev in kmetov. Z uresničenno diktaturo proletariata se je takrat pričela nova doba globokih družbenih sprememb po vsem svetu, ki se danes vse bolj razraščajo v socializem kot svetovni proces.

Zato je 7. november, dan Velike oktobrske revolucije, praznik delavskega razreda Sovjetske zveze pa tudi vseh delavcev in napredno usmerjenih ljudi v svetu. S svojim silnim primerom, udarnimi gesli in revolucionarnimi dejanji, katerih smisel je strnjen v geslu: oblast sovjetom, tovarne delavcem, zemljo kmetom in mir narodom, še danes navdihuje borce za socializem k novim dejanjem in ustvarjalnosti, za revolucionarno družbeno akcijo. V bistveno spremenjenih zgodovinskih pogojih je sovjetski oktober neponovljiv, toda neminljivo je njegovo sporočilo vsem naprednim ljudem sveta, da nenehno iščejo in ustvarjalno izrabljajo možnosti za spreminjanje sveta, za ustvarjanje zgodovine, s tem, da utirajo poti socializmu kot novemu sistemu družbenih odnosov.

Ko se spomnimo na tistih »deset dni, ki so pretresli svet« smo lahko v resnici zadovoljni z ogromnimi uspehi, ki so jih izbojevale socialistične in napredno usmerjene sile v preteklih šestdesetih letih. Marxove, Engelsove in Leninove analize ter predvidevanja so postali nerazdružni del družbene stvarnosti sodobnega sveta. Čas, v katerem živimo, je znači-

len po nenehnem propadanju kapitalizma in stalnem vzponu socializma, ki se po neštetihih poteh prebija skozi pore starega preživelega sistema družbenih odnosov. S tem, ko je uresničila ideje znanstvenega socializma, je oktobrska revolucija odprla vrata številnim revolucionarnim in naprednim spremembam v sodobnem svetu, socialističnim in protikolonialnim revolucijam in številnim zmagam delavskega razreda, ki si po vsem svetu ustvarja nov politično gospodarski in družbeni položaj. Močno se je okrepila vloga in moč delavskega gibanja ter se razširila in utrdila mednarodna solidarnost. Kljub mnogim težavam, zablodam in odklonom se delavskemu razredu odpirajo nova obzorja, marksistična misel v njegovih rokah pa postaja orodje neslutnih možnosti. Podoba sveta in razpored sil na njem so se v temeljih spremenili. Poražene so sile in nosilci imperialističnih vojn in zatiranja, boj za mir pa je postal pglavitni smoter delavskega razreda. Boj za svobodo, neodvisnost in enakopravnost ima danes nešteto pristašev v novoosvojenih državah in narodih.

Delovni ljudje Sovjetske zveze so v preteklih šestih desetletjih dosegli zavidljive uspehe, ki se jim čudijo in jih cenijo vsi dobronamerni ljudje v svetu, ljudje, ki objektivno gledajo na smeri in vsebino zgodovinskih sprememb, ki so jih ustvarili v prvi državi socializma.

V Sovjetski zvezi z izrednim tempom ustvarjajo materialne temelje za vsestranski napredek socialistične graditve, za mirno, ustvarjalno delo ter lepše in bogatejše življenje sovjetskih državljanov. Vse večja vloga Sovjetske zveze na mednarodni sceni je vsekakor rezultat teh njenih dosežkov ter boja za zagotovitev mirnih razmer pri njenih notranjih graditeljskih prizadevanjih. Nova sovjetska ustava je spodbudila, da odnosi Sovjetske zveze z drugimi narodi in državami temeljijo na načelih vzajemnega odrekanja uporabi sile ali groženj, na načelih popolne

enakopravnosti, nedotakljivosti meja sleherne države, mirnega reševanja sporov, neumešavanja v notranje zadeve drugih držav, spoštovanje pravic človeka in človeških svobod, enakopravnosti in pravice narodov, da sami odločajo o svoji usodi. Če bi se vsa ta načela dosledno uresničevala v vsej mednarodni skupnosti, bi lahko približali svet Leninovi viziji mednarodne skupnosti, ki bo osvobodjena vojnih nevarnosti ter posvečena ustvarjalnemu delu in miru.

Ko proslavljamo obletnico oktobrske revolucije, naj spomnimo na nekatere glavne smeri delovanja sil v boju za zmago socializma. Povsem spremenjene razmere v svetu ter vsestranska kriza kapitalizma pospešujejo iskanje novih socialističnih rešitev. Komunistične in socialistične, delavske in druge progresivne partije in gibanja se vse bolj usmerjajo k sodobnim pogojem družbe v svojih nacionalnih okoljih, gradijo svoje lastne programske in strateške opredelitve, kakršne zahteva sodobnost in jih terjajo socialistične rešitve. Ta nova kvaliteta v strategiji boja komunistov se je najbolje izrazila na berlinski konferenci, kjer so poudarili pomen odpiranja in sodelovanja z vsemi drugimi naprednimi družbami ter političnimi silami, naglasili razvijanje medsebojnega sodelovanja na temelju doslednega spoštovanja načela neodvisnosti in enakopravnosti, načela samostojnosti in neumešavanja v notranje zadeve drugih, ter odgovornost vsake partije pred lastnim delavskim razredom in ljudstvom ter soglasno podprli stališča o razreševanju skupnih vprašanj.

Socialistične in napredne sile, ki se zavedajo navzočnosti in vpliva oktobra, se vse bolj ukvarjajo z resničnimi problemi sedanosti ter črpajo iz še nepreseženega zgodovinskega pomena oktobra ter dobivajo nove pobude v boju za spremembe obstoječega in za graditev družbe na novih temeljih.

Pomembna slovesnost v tržaškem Kulturnem domu**POBRATENJE MED DVEMA
PARTIZANSKIMA PEVSKIMA ZBOROMA**

Podpisovanje listin o pobratenu

V nedeljo, 29. oktobra 1979 je bila v tržaškem Kulturnem domu pomembna slovesnost: pobratenje med Tržaškim Partizanskim pevskim zborom in Partizanskim pevskim zborom iz Ljubljane. Velika dvorana Kulturnega doma je bila do zadnjega kotička zasedena.

O pomenu slovesnosti je najprej spregovoril predsednik in dirigent Tržaškega Partizanskega pevskega zbora tovariš Oskar Kjuder. Med drugim je dejal: "Obstoj obeh pevskih zborov in današnja bratska povezava sta zrasla iz skupne poti, prehojene v vihuri zadnje svetovne vojne, zato lahko s pesmijo prenašamo tradicije slavne narodne in socialne revolucije".

V nadaljevanju svojega nagovora je tovariš Oskar Kjuder dejal:

"Pesmi, ki jih pojemo, pojejo o junških podvigih in žrtvah vseh narodov, ki so se z ramo ob ramo borili proti fašizmu in nacizmu. S to pesmijo bomo še naprej budili v vseh narodih vest in zavest v borbi za socialne pravice".

Spregovoril je tudi predsednik Partizanskega pevskega zbora iz Ljubljane tovariš Franci Kolar. Med drugim je dejal, da partizanski pevski zbor že 35. let goji revolucionarno in narodno pesem ter nato podaril:

"Še naprej bomo ohranjali in gojili naše poslanstvo in srečni smo ob današnjem pobratenu. To bratovsko vez bomo krepili v prid napredka vseh, predvsem pa demokratičnih ljudi na obeh straneh meje".

Na slovesnosti so podpisali listino o pobratenu, ki se glasi:

"Partizanski pevski zbor Ljubljana in Tržaški partizanski pevski zbor sta vznikla iz istih korenin. Člani zborov so borci velike osvobodilne vojne in mlajši člani,

vzgojeni in prežeti z idejami svobode, demokracije, bratstva med narodi in narodnostmi, z idejami miru in napredka, prežeti z ljubeznijo do dela in pravice, da s pesmijo ohranjajo dosežke narodnoosvobodilne vojne v Jugoslaviji in odporiškega gibanja v Italiji. Zato sta oba zbora sklenila, da se pobratita v želji, da nadaljujeta s tradicijo ohranitve in posre-

dovanja borbene pesmi današnjim in bodočim rodovom. Izmenjava listine o pobratenu je bila opravljena ob priliki koncerta Partizanskega pevskega zbora Ljubljana v Kulturnem domu v Trstu dne 29. oktobra 1978".

Na slovesnosti v Kulturnem domu sta spregovorila tudi predstavnik republiškega odbora Zveze borcev NOB Slovenije Marjan Lenardič in predsednik tržaškega pokrajinskega odbora združenja partizanov ANPI-VZPI Arturo Calabria.

**STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE
V TRSTU**

Kulturni dom

**CARLO GOLDONI
NERGAČ**

Komedijska v treh dejanjih (dveh delih)

Prevod MIROSLAV KOŠUTA
Kostumi MARIJA VIDAU
Scena FRANC VECCHIET
Lektor ANA MLAKAR
Režija ADRIJAN RUSTJA

V petek, 17. novembra 1978 ob 20.30.
ABONMA RED A - premierski

v soboto, 18. novembra 1978 ob
20.30.

ABONMA RED B - prva sobota po
premieri

v nedeljo, 19. novembra 1978 ob 16.
uri.

ABONMA RED C - prva nedelja po
premieri

v sredo, 22. novembra 1978 ob 20.30
ABONMA RED D - mladinski v sredo

V torek, 21. in v četrtek, 23. novem-
bra ob 15.30

ERIK VOS
PLEŠOČI OSLIČEK
mladinska igra

Ob politiki sveta pakta NATO**NEVARNA USMERITEV****II**

Angleški predsednik vlade Callaghan, ki običajno lojalno podpira ameriško politiko zaradi "posebnih zvez" njegove države z ZDA, je javno izrazil bojazen glede hudih gospodarskih posledic oboroževalne tekme in zadržke v zvezi z razširitvijo operativnega območja pakta NATO na Afriko.

Da bi ameriška administracija premagala tovrstne dvome in omahovanja, obenem pa lastno ljudstvo pripravila do tega, da si naloži težko breme novega naraščanja oboroževalne tekme, je sprožila hrupno gonjo v zvezi z dozdevno "sovjetsko nevarnostjo", ki da grozi Združenim državam Amerike, njihovim zaveznikom in malodane celemu svetu.

"Vsakokrat, ki morajo imperialisti zakrinkati svoje agresivne ukrepe, "je dejal tov. L. I. Brežnjev že na XXIV. kongresu KPSZ, "si prizadevajo oživiti mit o sovjetski nevarnosti". Znake za

takšno nevarnost iščejo tako v globinah Indijskega oceana kot na vrhovih Kordiljer, medtem ko na evropskih ravninah, gledano skozi natovske daljnogleda, tako ni videti ničesar razen sovjetskih divizij, pripravljenih za skok na Zahod." Natovska propaganda zdaj nenehno ponavlja trditve o tej bajeslovni nevarnosti tudi za Afriko.

Pri tem kopičenju laži ti gospodje v svoji gorečnosti niti ne opažajo, da si njihove trditve med seboj nasprotujejo. Na eni strani nenehno ponavljajo, da se boje nevarnosti s strani ZSSR in drugih socialističnih držav, medtem ko na drugi strani v svojih nastopih izjavljajo, da so ZDA najmočnejše na svetu in da so pripravljene celo na spopad. Toda vsak trezno misleči politik bo po pravici vprašal: "Če ste tako močni, gospodje, zakaj se torej bojite?"

Najbolj daljnovidni politični delavci v Združenih državah Amerike so brez težav

Nevarna usmeritev

uganili ponarejenost argumenta o dozdevni "sovjetski nevarnosti", ki baje sili ZDA in njihove zaveznike, da potrošijo še 80 milijard dolarjev za novo oborožitev. Podpredsednik senatne komisije za zunanje zadeve Church, ki je 9. junija npr. ironično pripomnil, da Washington zdaj "izvaja samo eno igro - Rusi prihajajo" in da je to "znamenje hladne vojne", je poudaril, da se takšno spodbujanje histerije "namerava izkoristiti za to, da bi opravičili nadaljnjo udeležbo Amerike pri dogodkih v črni Afriki". Church je obsodil takšno "igro" in rekel: "Če se bo nazadnje izkazalo, da je spodkopana politična podpora, potrebna za ratifikacijo druge faze sporazuma o omejitvi strateške oborožitve ZDA in ZSSR, bo to zame tragedija".

Istega dne je drugi vidni senator McGovern izjavil, ko je reagiral na govor predsednika Carterja v Annapolisu "Nikakršnega smisla ne vidim v razpihanju svojevrstne antisovjetske histerije med ameriškim ljudstvom ... Takšna intenzivna konfrontacija nam ni potrebna."

Ob novem ostrem obratu v politiki ZDA in njihovih zveznikov iz pakta NATO izražajo močno zaskrbljenost tudi mnogi drugi javni delavci na obeh straneh Atlantskega oceana.

Utemeljevanje novega kroga oboroževalne tekme se v državah pakta NATO v celoti izvaja v imenu obrambe nacionalne varnosti. Nastaja pa vprašanje, po kateri poti je moč najbolj zanesljivo rešiti to nalogo.

Za sedanjost usmeritev ZDA in njihovih zveznikov je značilno, da ti zagovarjajo stalno povečevanje in obnavljanje oborožitve, v skladu s starim, že zdavnaj izjavljenim geslom: "Če hočeš mir, se pripravljaj na vojno".

Usmeritev socialističnih držav pa predstavlja skrčenje oborožitve na podlagi načela enakosti in enake varnosti za obe strani. Prepričani smo, da bi bila nacionalna varnost držav trdneje zagotovljena, če bi se oborožene sile in oborožitev pakta NATO ter članic Varšavskega sporazuma postopoma krčile, pri čemer nihče ne sme iskati enostranskih prednosti. Socialistične države so dale nemalo predlogov, izdelanih na podlagi te koncepcije.

Dejstva kažejo, da so voditelji pakta NATO gluhi za takšno zastavitev vprašanja in trmasto povečujejo svoje vojaške proračune. Leta 1949 so vojaški izdatki ZDA in njihovih zveznikov znašali 18,7 milijarde dolarjev, leta 1959 že 61,2 milijarde, 1969. leta 106,5 milijarde, 1977. leta 174,7 milijarde. V letošnjem proračunskem letu so samo ZDA izdale za vojsko 112,7 milijarde, za prihodnje proračunsko leto pa je Pentagon zahteval 128 milijard dolarjev.

In kaj sledi iz vsega tega? Mar je nacionalna varnost ZDA in njihovih zveznikov zagotovljena zdaj v večji meri kot v letih 1946, 1959 ali 1969? Mar je neverjetno naraščanje vojaških izdatkov omogočilo, da se zmanjša nevarnost spopada, možnost za novo vojno?

Če je v sedemdesetih letih popustila

STOLETNICA TABORA IN PD VALENTIN VODNIK V DOLINI

V oktobru sta bili v Dolini dve nadvse važni proslavi. Prosvetno društvo Valentin Vodnik je proslavilo 100 let svojega neprekinjenega delovanja in obstoja, Brežani, zamejski Slovenci in Slovenci nasploh pa smo s proslavo 100-letnice zgodovinskega tabora še enkrat izpričali naše narodnostne zahteve. Če je bila proslava društva slavnost, ki je kljub krajevnemu značaju zadobila pomembnost pri širšem zamejskem življu, pa je proslava stoletnice tabora v Dolini zajela vso slovensko manjšino in izpričala stalne zahteve naše narodnostne skupnosti. Kot so pred sto leti rodoljubi v Dolini poučevali številno množico, katere so njene pravice za enakopravnost, za šole v materinem jeziku, za zedinjeno Slovenijo, tako so po sto letih na istem kraju govorniki izražali zahtevo po enakopravnosti in mirnemu sožitju ter seveda po globalni zaščiti Slovencev v Italiji.

Dolinsko prosvetno društvo je pomemben jubilej proslavilo nadvse dostojno. Že med letom je društveni zbor imel najprej koncert veselih pesmi, proti koncu maja pa je zbor pripravil zahteven koncert polifonskih skladb v prenovljeni cerkvi sv. Martina. Ob tej priliki so zaslužnim pevcem podelili Gallusove značke.

Na osrednji proslavi 21. oktobra v občinski telovadnici je imela slavnostni govor društvena odbornica Anarža Slavec, ki je svoj poseg zaključila z besedami: "Na živahnem stičišču dveh mej in kultur igramo pomembno vlogo. Nikoli nismo hoteli biti podrejeni in nikoli ne bomo hoteli biti kajti za nami bodo prišli drugi in važno je, da jim predamo čiste in neoskrunjene ideale, takšne, kakršne smo dobili mi od naših prednikov." Čestitke in pozdrave so prinesli predstavniki SPZ, društev iz Brega, zbornice iz Rogaške Slatine, društva in Radiš na Koroškem, zbornice La Montanara iz Toskane, zbornice Bojan iz Dornberka, društva I. Cankar, Primorec in Vesna. Pozdrave je poslalo tudi SPD Tabor z Opčin.

Edvin švab, dolinski župan, je društvu podelil najvišje občinsko priznanje: Odličje prijateljstva.

mednarodna napetost, če je prišlo do popuščanja, če se nad glavami ljudi v Evropi in Ameriki ni zadimilo nebo, se to nikakor ni godilo zato, ker so se gore po višini izenačile z Mont Blancom, temveč zato, ker so socialistične države, ob podpori vseh miroljubnih sil dosegle prenehanje "hladne vojne", vzpostavitev poslovnega, medsebojno koristnega sodelovanja in sklenitev cele vrste mednarodnih sporazumov, kar vse je omogočilo, da se izključijo vsaj nekatere možnosti za oboroževalno tekmo.

Proslava je poleg nastopa mešanega zbora Bojan iz Dornberka obsegala še uspel recital "Rodovi skozi stoletje" na besedilo Borisa Pangerca, ki prikazuje obdobje sto let od začetka ob fašističnem zatiranju, ob vojni, do osvoboditve in današnjih dni. Glasbo je napisal Edvin Križmančič, režiral je Mario Uršič, sceno pa sta si pripravila Edvard Zajec in Marjan Kravos. Poleg domačih recitatorjev so v recitalu nastopili še godba Breg, ansambel Supergroup in društveni pevski zbor.

V proslave stoletnice tabora se je vključila tudi domača sekcija VZPI - ANPI, ki je s prostovoljnimi delom olepšala prostor, kjer stojita spomenika padlim v NOB in v spomin na zgodovinski tabor. Sekcija je 30. septembra priredila še prijetno "Partizansko srečanje ob stoletnici tabora", na katerem so govorili domačina Drago Slavec in Dušan Lovriha, predstavnik ANPI - VZPI Arturo Calabria in Rado Pišot - Sokol za ZB iz Kopa. V kulturnem delu srečanja so nastopili otroci dolinske osnovne šole, recitatorji tabornikov RMV, pevski zbor Valentin Vodnik in godba Breg.

Osrednja proslava stoletnice tabora je bila v nedeljo, 22. oktobra na vaškem trgu. Govorniki so poudarjali, da je tema tabora še vedno živa in aktualna. Zahtevali so, da se celotno slovensko manjšino zaščiti z globalnim zakonom, obenem pa so opominjali tiste nazadnjaške in protislovenske sile, da Slovenci hočemo ostati na tej zemlji in hočemo živeti v miru, v enakopravnosti in sožitju z italijanskim narodom. Na proslavi je imel slavnostni govor dr. Joža Vilfan, poleg njega so spregovorili: pesnik Miroslav Košuta, domači župnik Albin Grmek in župan Edvin Švab. Sledil je nastop godb iz Ricmanj in Breg, združenih otroških in mladinskih zborov ter moških in mešanih pevskih zborov iz dolinske občine.

Na dan 1. novembra so vaščani vzdali v taborski kamen poleg časopisnih odrezkov in priložnostnih listin o proslavah, tudi spomenico zborovalcev ob proslavi tega važnega jubileja.

V.L.

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino
Direktor **ALBIN ŠKERK**
Ureja uredniški odbor
Odgovarja **FERDI ZIDAR**
Uredništvo in uprava:
Trst - Ulica Capitolina, 3
telef. 764-872, 744-047
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
Telef. 24-36
Poštni tekoči račun 11/7000
Letna naročnina 3.000 lir
Tisk: Tipo/offset Riva
Trst, Ulica Torrebianca, 12